

HISTÒRIES SENSE FINAL

Desaparicions: l'angoixa de no tenir respostes

Cada any desapareixen a Catalunya 3.000 persones, la majoria de manera voluntària: els Mossos resolen el 98% dels casos en menys de 12 mesos

Reportatge

LAURA DÍAZ-ROIG
BARCELONA

Hi ha preguntes que mai obtenen resposta i, per desgràcia, els familiars de les persones desaparegudes ho tenen molt present. L'any passat a Catalunya van desaparèixer 2.983 persones i 67 continuen sense localitzar. És un percentatge petit –el 97,75% dels casos es resolen–, però al darrere hi ha 67 famílies en una lluita constant perquè els seus casos no es tanquin i es mantinguin en la memòria d'investigadors i ciutadans. Es calcula que a Catalunya hi ha 214 desapareguts, tot i que aquesta xifra s'actualitzarà aviat des de la nova oficina d'atenció a les famílies de persones desaparegudes dels Mossos d'Esquadra, pionera a l'Estat i fruit, en gran part, de la lluita de l'associació Inter-SOS, fundada fa dècades per familiars de desapareguts i que funciona sense pràcticament cap ajuda.

“Una desaparició és fins i tot pitjor que la mort, perquè no pots fer el dol. És molt dolorós, i els familiars sempre demanen més”, explica l'inspector Jordi Domènech, cap de l'àrea central d'investigació de persones dels Mossos, d'on depèn la Unitat Central de Persones Desaparegudes. A aquestes 3.000 desaparicions n'haurien d'afegir 5.000 més de menors evadits de centres de protecció de menors. Els Mossos són l'única policia de l'Estat que separa les xifres perquè considera que s'han de treballar de manera diferent. “Les desaparicions es diferencien en tres grups: les voluntàries, les involuntàries [perduts, accidentats o desorientats] i les criminals”, explica Domènech. I, entre tots aquests grups, potser el fet més dolorós: les desaparicions sense causa aparent.

El primer que es fa quan arriba una denúncia per desaparició és comprovar que la persona no hagi patit cap accident de trànsit i si no està en un hospital o detinguda. “Ens trobem que hi ha persones que són detingudes i no ho volen explicar als familiars”, apunta l'inspector. També es fan les primeres trucades a companys, amics i familiars. Aquestes denúncies arriben a una base de dades comuna entre cossos policials i també es busquen automàticament coincidències amb les restes humanes sense identificar. El gruix de desaparicions són voluntàries: i són les que es resolen més de

pressa. Si es tracta d'un menor, quan es localitza sempre es retorna als seus tutors, però quan és un adult hi juga el dret a voler fugir. “En els casos en què s'arriba a identificar la persona, se li pregunta si vol que es comuniqui la seva localització a la família”, explica Domènech, que afegeix que, si aquesta persona no vol explicar on és i no té càrregues familiars, la seva localització no es comunica a la família.

Homicidis sense cos

Les desaparicions criminals o forçades no són més de vuit a l'any, tot i que a la Unitat Central de Persones Desaparegudes dels Mossos, pionera a l'Estat, hi arriben més d'una vintena de casos. “És una unitat especialitzada en homicidis sense cos. Darrere d'una desaparició criminal sempre hi ha un homicidi o una detenció il·legal”, explica l'inspector. Els Mossos són l'única policia al l'Estat amb una unitat especialitzada en desapareguts, ja que tant la Policia Nacional com la Guàrdia Civil les investiguen des d'homicidis. La majoria són homicidis i de vegades no

Anàlisi

La nova oficina revisarà els 214 casos oberts sense cap resolució

Recerca

Els Mossos demanen un accés més ràpid a les noves eines tecnològiques

s'acaba trobant el cos. “Tenim un cas a Barcelona en què un home ha confessat que va esquarterar la seva dona i en va repartir els trossos en bosses de plàstic per molts contenidors. Tenim ADN al lloc on ho va fer, però, evidentment, mai trobarem el cos”, relata. Per detectar si és una desaparició criminal (forçada), s'analitzen les declaracions d'amics i familiars, i els moviments de targetes i telèfons. “Es sospitós, per exemple, que una persona amb diners al banc no hagi fet cap moviment després de desaparèixer, o que el mòbil estigui apagat”, relata l'inspector, que assegura que en un principi s'agafarà el cas com a desaparició criminal, tot i que potser és un accident i acaba apareixent el cos.

Accés a la tecnologia

La recerca de desapareguts ha avançat molt en els últims anys, però tant els familiars com els investigadors ho veuen insuficient. Entre altres aspectes, segons Domènech, falta més col·laboració entre cossos, ja que en els últims dos anys el nombre de reunions oficials s'ha reduït molt i la relació s'ha perdut. Fa un parell de mesos va concloure una comissió del Senat per analitzar les mancances en la investigació de persones desapareguts i es van fer diverses propostes. “La tecnologia ha avançat molt, però no s'està utilitzant per buscar persones. Necessitem tenir-hi un accés molt més ràpid”, critica l'inspector. Tant ell com l'associació Inter-SOS demanen que per causes humanitàries es pugui tenir accés ràpid i fàcil a informació com ara la triangulació d'un telèfon o un seguiment de GPS sense vulnerar drets. Una altra de les peticions és poder crear les empremtes d'un cadàver sense identificar amb la base de dades del DNI, una gestió que ara no està permesa. De fet, Inter-SOS recorda que queden centenars de cossos per identificar.

Tot i que un cas de desaparició no es tanca mai, amb el temps es van esgotant les possibilitats per investigar. “Arriba un moment en què no tens més idees”, reconeix l'inspector, que insisteix que el cas queda obert per si apareixen indicis. La nova oficina, que entrarà en funcionament l'1 d'abril, analitzarà els 214 casos de desaparició oberts per saber en quin punt estan i per fer un perfil del desaparegut. La seva funció principal serà oferir a les famílies més bon accés a la informació. Un petit pas que de segur no calmarà les famílies però que els farà més fàcil el difícil procés que viuen. —

L'inspector Jordi Domènech, cap de l'àrea d'investigació de persones dels Mossos. CRISTINA CALDERER

3 preguntes a Flor Bellver

PSICÒLOGA I PRESIDENTA D'INTER-SOS

“No se supera mai, s'aprèn a conviure-hi”

● Quin és el principal problema al qual s'enfronten les famílies d'un desaparegut?

El més important és la falta d'informació. És un problema tan complex que la gent no sap a què s'enfronta. Darrere de cada desaparegut hi ha una tragèdia, és una de les situacions més complicades de gestionar, no et pots agafar a res i no saps què ve darrere.

● Com se supera?

No se supera mai, simplement s'aprèn a conviure amb l'absència. La nostra feina és donar les eines per adaptar-se i que la vida sigui tan normal com sigui possible. Històries com les del segrest de les tres noies d'Ohio són un missatge contradictori, perquè els donen oxigen per continuar.

● Quin procés segueixen les famílies?

És un dol molt complicat, perquè no tenen ni un lloc on anar a portar flors. El desaparegut no pertany al món dels vius ni dels morts. —